

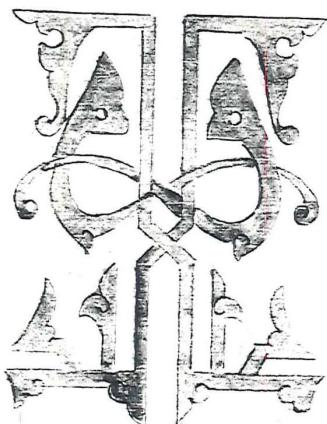
فلّا سه، او باسه، باسه كلاره قافيه ايجونه
 تو لانسته (اور آنچه عصره ميگذرد فر
 فراسن لرست (اور آنچه عصره ميگذرد فر
 سفدي کاه نی هم (او دير) همهاش سفدي كلاره
 سفدي کاه نی هم آنچه تقديره ايجونه اتقده
 سفدي جمع ايجونه هم آنچه آنچه لفظ داشت اى هم طول بونی کو هزمه
 ايجونه، آنچه کشته لفظ داشت اى هم طول بونی کو هزمه
 ايجونه، آنچه داشته مجموعه ايجونه، آنچه داشته
 ايجونه، آنچه داشته مجموعه ايجونه عبارت له
 ايلهار فضل و هدئي خوب کاه تو بلانفرعه عبارت له
 ايلهار فضل و هدئي خوب کاه تو بلانفرعه لفظ له
 باشنه لله بخت ده، اين جمع سه به بعد همکن لفظ له
 باشنه بدل خوب عرب لفظ آره بشه همکن به
 زده، تو بلانفرعه کاهه عدا هم عبارت را تبعي زده کاهه
 باشنه بخلف، آلاضن صد و با به تو هوره
 باشنه بخلف،
 لفظ کاهه جمع ايجونه بدل.
 کاه ب (درین) تو لانسته ايجونه، بوئي فانهه
 پنهه همکه لفظ بهم بدل، به سفدهه لفظه
 جمع ايجونه هم ايجونه لفظه همکه ايجونه هم
 همکه همکه ايجونه عرب عدا هم کاهه ايجونه هم
 کاهه نه لفظه فردا ناهه شفدهه ماده هم (اصد بليل)
 کاهه نه لفظه فردا ناهه شفدهه ماده هم تو بلانبورز
 پنهه برصدهه کاهه عدهه ايلهاره هم تو بلانبورز
 ايلهاره نفاهي او ره سکه عدهه عدهه عدهه ايلهاره
 وارد راهه ايجونه، سکه نه لفظه کاهه بر اخرين
 (غضفيه نفاهي نفاهي) کاهه بر عدهه باشنهه بليل و بوده شد
 عجبيه ايجونه (او دلکه) کاهه بر عدهه باشنهه بليل و بوده شد
 ويس و زرس کاهه همهاش کاهه تو بلانفرعه تو فلمه دار، اصله

خدا هشم راه
 بپسحه، بپسحه نا ياخى مىزىك آلم . برايى كله
 رها خور بولىه (رسوس) هەرسىه تۈرناه،
 قورقوسىه بورىكى تىزه باهه آرسىر . (صح)
 بيله - كېرىم (ھيون، بىلسى) رېمىدىه .
 نفط سه تو بچىچى باشنه همکه بچىلە بونى
 سح اوزىزه بىز سكل . (صح) بىز بىز بىز بىز
 باز زېلىك ونت متىزه لەدەم نەلۇم الەسەنە خادىه
 بىز
 بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز
 بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز
 بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز
 بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز بىز
 (صح) كەرسى مەول ھاپوت سەھە سەھە
 كېنىش بوله بوله بىن اۇلۇ ھارە
 اىلقلە بىبىز بىلە بىلە كەھە كەھە كەھە
 سەھە كەھە كەھە، سەھە كەھە كەھە بىبىز
 تەلەه سەھە بوئى ئەقىمە ايلهه تو بلان
 به نەلە كەھە بىبىز . دانما (غۇرقام) (او دلکى)
 (بىز بىز) كىي بىز دار، دار كىي (اخشىس)
 درىزه شىلاسە تو بلانفرعه تو فلمه دار، اصله

کوئندر دوکل (ظلت) کونبدی فنا دکل ،
و پیشیه دیر بلکه ه طکنه او بجه باز بفعم ایندیه
عنیده . جزوی نسبتی مخابع بایار، کوئندر
ارله کوچه ایجه باربیه بارهار، انسنجه عضنه
ولبه عیناً آبروحه سروده . آنیه قیمه
ابدیه . طور خوار براه ندق بایام . نفط تار
و بیوی بیکویه . قله کوه فارس سکنه به بای
پیشه بازده بیه .

ایندا بینه دلک ایم الیس . هم وہ سنجیه سسته
غهدا او وہ سارن کوئندره ایجه . قله ایله کلور .

کویه بوندر لور بیه . دلکه روم وہ اوزنها
بر کوچه بارنیه . ندق دلکه کلور نسبتی ایندیه
(ده) حرق اوزن طرفتی لوره فوللاز بونه دن دندلکیه
(بنم اوده) (فلده) (کنیه) کورزن باز دلک اهل . نفط
(رض) مخففه لوره دم (هده) بازهم . هم وہ باز . بجه او فانه
بر افسر دلکه سه بیه دن دن ایندیه . باخ کور زریز از بعل ایله . بیز

مجد اکننک سنه لله فیه ایجنه (غضنه)
فت کتابه المی بیه . بن لفظه لکلر لازم بوفه
هر چهر نسبتی الجیه فایه و با ایهاد صفت
قصیده نولانسره لله بنه غرس عرب لفظه آلمه نطفه
مرزیم بوقدیر . ایله نسبتیه کله زنده لغة المی
سره بلک رهیل غایبات علداره کاره سنه
محه لفکم بوده . زانه سه سره لاه نر کم آه سنه
لیسته آهار . و قیمه بر (حیب کنما جانه) بیجاویه
(حیب کنیه) بیه بازده . سنه لله فیه ایجنه
ه (بنه عربتی عییه لوزن دکل ترکم نفط ایته بگن
کس صب دلکیز) دیره . بجه از دله کست ایله
ه بیله بر آهه نیکهه بر سانه (اسکو
کله بیله نولانکی ایله نولانکیه) بولدو زدله
اعناء الیه . هاره کله نیم قصه اشزا ایله
با فیله کیلدر .

- سه لغایت غیره دو سلطان عارفه
نعمه رانکه زیه عاسکه بر آهه اینه . ۱۵ نست
آز ز رسیله نناید سه ز غریله بجه بخت ایندیه
اینده اینده .

Nûr-ı aynım Veli'd

Bu sabah 25 Mart sene 905 tarihli mektubunu aldım. Bir iki kelime daha soruyorsun (Leşlâş) her şeyden korkan, korkusundan yüreği titreyen ~~adamlı~~ (Mish) Mim'in kesriyle (Çul, Palâş) demektir. Fakat sen şu biçimde yazmış olduğun için bunu (Mish) okumak biraz müşkil. Bir de böyle bir lâfzı yazdığını vakit mensûr olsun manzûm olsun hâvi olduğu bir cümle veya bir mîsrâî teknil yaz. Zîrâ bâzı lâfızların bir kaç mânâsı olur. Şâir veya kâtib anı ne makaamda kullanmışdır. Ben nasıl keşf edebilirim. Sonra yanlış bellemekliğine sebebolur. Meselâ bu (Mish) kelimesi çul çaput mânâsına mevzu' olmakla berâber ~~G~~nisâ Yol yani Ulu Cadde mânâsına da gelir. Şimdi Ekrem Bey dediğin manzûmesinde bunu ne karîne ile ne yolda kullanmışdır ben nasıl keşf edeyim. Zâten (Korkak) (Ödlek) (Bî Zehre) gibi ma'rûf kelimeler varken (Haşhâş) vezninde Leşlâş kullanmaya ne lüzum var. İhtimal ki Kallâş, Evbâş, Bennâş kelimeleriyle kafiye için kullanmıştır.

Fransızlar'ın (On altinci asırdan zemâkîmîza kadar müsta'mel kelimâti hâvidir) diye her zamanda müsta'mel kelimelerini lûgatlerinde cem' etmeleriyle bizim anları taklîd etmemiz ~~ivâb~~ etmez. Anlar kendi lâfızlarının eski tavırlarını göstermek için o yolda lûgat tertibine mecbûr idiler. Biz ise dâimâ izhâr-ı fazl ve hüneri garîb kelime kul lanmakdan ibâret zan etmiş olduğumuzdan yazacağımız şeyleri bildiği miz lâfızlarla bedel garîb garîb lâfızlar arayıb fikrimizi değil, bulduğumuz kelimelere muvâfîk ibâreler tasni' etmeği iltizâm etmiş bir halkız. Ana nasıl had ve pâyân tasavvur olunur da bir lûgat kitâbinda cem' edilebilir.

Kemal bir (Irm-ı rim) kullanmış idi. Bunu Kaamûs'dan başka hangi lûgatde bulabilirsin. Ben mukaddemede lüzûmından bahs etmemiş olsa idim lûgatime kabul edermiydim sanırsın. Halk bu kelimeyi o tarihde garîb addetdikleri için ben Kemal'i ta'rizden kurtarmak maksadiyle mâdâm ki (Hîzb-ı Kalîl) yani bir müfreze-i kalîle mânâsına olarak

Yazın magazî

- 2 -

Hızb-ı Kalîl'i kullanıyoruz anın mukabili olan Leşker-i Azîm mânâsına da Irm-ı rim'e lüâüm vardır demiş idim. Meselâ münşînin biri bir ese_rinde (Gadgada-i nükuud-ı iltifâtları bâis-itenkdestî-i şevk^U ihlâs -ı übeydanem olmağla) gibi bir ibâreyazmış bulunsa ve bu da meselâ Veysî ve Nergisi gibi eslâfın güzidegân-ı mü^Mşîyât^Mindan biri olsa mü_ cerred Eksiltmek mânâsına olduğu için (Gadgada)yi lûgat kitabına alma limiyiz. Bize lüzümlü kelimeler lâzım yoksa her şâir ve münşînin il_câ-i kaafiye veya ibrâz-ı ma'rifet kasdiyle kullanmış olduğu garîb garîb lâfızları almağa kat'â lüzüm yokdur. O halde Şefiknâme kelimele_rini de lûgat almali.

Sâmi Bey merhumun garâibât-ı allâmekârânesinden bahse lüzüm yok. Zaten Sâmi merhumla Türkçe arasında münâsebet ne arar. Vaktiyle bir (Ceyb Kütübhanesi) çıkardı. (Ceb Kütübhanesi) diye yazdı. Sonra b^o yere tashih ettirmedik. (Bize Arab'ın Ceyb'i lâzım değil Türkç^U telâffuz etdigmiz gibi Ceb demeliyiz) dedik. Böyle adaml^a ne bahsedilir ne de böyle b^o ad^emin mütehakkimâne bir lisânla (Şu kelime böyle kullanıl malı öyl^U kullanılmamalı) yollu sözlerine itibâr olunur. Olsa olsa nîm hande-i istihzâ ile bakılıp geçilir.

Sâmi Bey gaayet gayretli ve vesâit-i maârifin taammûm ve intişarı na aşık bir âdem idi. Allah vüs'at-i arzûsiyle mütenâsib sûretde ga_rîk-i lütce-i rahmet etsin işte o kadar.

Gönderdiğim (Tal'at) Küfüleri fenâ değil, üçüncüsü dedigin de Talha'nın evvelce ~~raz~~主义 istifin aynıdır. Cüz'î ~~İmashihe~~ muhtâc yapar gönderirim.

Erenköyü'nde iken yazış yâdigâr ettiğim Çifte Velîd aynen albom-

de mevcüddur. Anı da kopya edeyim. Dur hazır buraya nakledeyim. Fakat tek Velîd'i bilmiyorum. Hâtırında kalan şeklini bana yap yeniden yazmam.

(Arma'nın fotokopisi buraya girecek)

İşte istedigin isim oldu. Hem de beşinci senesindeyiz galiba o da Mart günlerindeydi. Hâtırıma öylük gidiyor.

Bugün de bu kadarlık yeter. Çünkü dün de uzun bir mektûb yazıp istedigin kelimeleri ta'rif etmiş idim. (De) harfini Edât-ı Zarfiyet olarak kullandığın vakit mesâlî (Kisemde) (Bizim evde) (Kalemde) (Mektebde) sûretinde yaz pek âlâ. Fakat (Dhi) muhaffefi olarak (Hemde) yazma, Hem de yaz. bu da ufak bir ihtar çünkü sen buna dikkat etmiyorsun. Bâki gözlerinden operim rûhum evlâdim.

Pederin

Ebu'z-Ziyâ

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.235.5

Konya 30 Mart 1905

Gözümün Nuru Velid

Bu sabah 25 Mart 1905 tarihli mektubunu aldım. Bir iki kelime daha soruyorsun. (Leşləş) her şeyden korkan, korkusundan yüreği titreyen adajdır. (Mish), M harfinin (i) ile okunmasıyla (Çul, Palas, yani pek kaba kumaştan yapılmış elbise) ~~dejektif~~ dejektir. Fakat sen kolay okunmayacak ~~xxx~~ biçimde yazmış olduğun için bunu (Mish) okumak biraz biraz güç. Birde böyle bir sözü yazdığını zaman düz yazı olsun, manzum olsunçinde geçtiği bir cümle veya bir dizeyi tam olarak yaz. Çünkü bazı sözlerin bir kaç anlamı olur. Şair veya kâtip onu neyin yerinde kullanmıştır, ben nasıl keşf edebilirim? Sonra yanlış bellemene sebep olur. Mzsela bu (Mish) kelimesi çul, çaput anlamında olmakla beraber Geniş Yolyani Ulu Cadde anlamına da gelir. Şimdi ~~şimdilik şimdilik~~ ~~şimdilik~~ Recaizâde Ekrem Bey (öл. 1913) dediğin şiirinde bunu ne düşünce ile ve ne yolda kullanmıştır, ben nasıl keşf edeyim? Zaten (Kor-kak), (Odlek), (Odsüz) gibi bilinen kelimeler varken (Haşhaş) vezinde, yani sesli harfleri aynı olan Leşləş kelimesini kullanmaya ne lüzum var? İhtimal ki Kallâş (=Kalleş), Evbâş (=Edebsiz takımı), Bennâş (=Gevsek ve kayıdsız kimseler) kelimeleriyle kafiye için kullanmış tır.

Fransızlar'ın (XVI.yy'dan zamanımıza kadar kullanılan kelimeleri kapsar) diye her zamanda kullanılmış olan kelimeleri lûgatlerinde toplamış olmaları, bizim onları taklit etmemizi gerektirmez. Onlar, kendi sözlerinin eskişekillerini göstermek için o yolda lûgat düzenlemeye mecburdular. Bizde ise her zaman üstünlük ve hüner göstermeyi garip kelimeler kullanmaksızın olduğumuzdan yazacağımız şeyleri bildiğimiz kelimelerle yazacağımıza garib garip sözler arayıp düşüncemizi anlatmayı değil, bulduğumuz o kelimelere uygun cümleler uydurmayı daha lüzumlu bulmuş ~~ix~~ bir halkız. Buna nasıl bir ^A dînir ve son düşünülebilinir de bir lûgat bir lûgat kitabında toplanabilinir.

bun gibi kelimeler ~~Nomik-Kemal (İsmail)~~

^X Nomik-Kemal (İsmail) _{XX}

Namık Kemal bir (Irm-ı rim=Kalabalık Asker) de yimini kullanmıştı. Bunu Kaamus'dan başka hangi lûgatte bulabilirsin ? (1). Ben Önsöz'de gerekliliğinden bahsetmemiş olsaydım, lîgatime kabul edermiydim sanır sin. Halk, bu kelimeyi o tâhihte garip saydıkları için ben Namık Kema-1'i sitemden kurtarmak maksadiyle : Madem ki(Hizb-ı Kalîl), yani Küçük bir Askerî Birlik anlamına olarak Hizb-ı Kalîl deyimini kullanıyoruz, onun karşılığı olan Kalabalık Asker, Çok Fazla Asker anlamın daki Irm-ı rim deyimine de gerek vardır. Demiştim. Meselâ (Gadgada-i nukuud-ı iltifatları bâis-i tenkdestî-i şevk ü ihlâs-ı ubeydânem oldu =iltifatları değerinin azlığı, ^{ben} küçük kulunuzun sevinç ve halis dost elinin ~~sıkılığına~~ sebep oldu) (2) gibi bir cümle yazmış olsa ve bu da mesela Veysi (öL.1628) ve Nergisi (öL.1630) gibi gelip geçmiş seçkin kuvvetli kalem sahiblerinden biri olsa sadece eksiltmek, azaltmak anlamına geldiği için (Gadgada) sözünü lûgat kitabına almalımıyız ? Bize, lüzulmu kelimeler lazım. Yoksa her şair ve yazarın kafiye zorlaması veya kültür derecesini göstermek maksadiyle kullanmış olduğu garip garip sözleri almaya kesinlikle gerek yoktur. O halde Şefik nâme (3) deki kelimeleri de lûgate almalı.

Semseddin Sami Bey merhumun bilgiçlik taslama garipliklerinden bahs etmeye gerek yok. (öL.1904) Zaten onunla Türkçe arasında müna- sebet ne arar ? Vaktiyle bir (Ceyb Kütüphanesi) çıkardı, (Ceb Kütüp- hanesi) şeklinde yazdı. Sonra boş yere ~~ix~~ düzelttirmedik. (Bize Arâb'ın Ceyb'i lazım değil. Türkçe söylediğimiz gibi Ceb demeliyiz) dedik. Böyle bir kimse ile ^{ne} bahse girişilir, ne de böyle bir kimsenin hükmedici bir dille (Şu kelime böyle kullanılmalı, öyle kullanılmamalı) şeklindeki sözlerine değer verilir. Olsa olsa yarı alaylı bir gülüşle bakılıp geçilir.

^{MR} Semseddin Sami Bey son derece gayretli ve kültür vasıtalarının

- (1) Bu kelime Ahterî-i Kebîr'de de mevcuddur. Bk.s.730/2.
- (2) Nukuud kelimesi Nakd'in çoğul şekli olup Nakid değer anlamından başka Efektif Para ve herhangi bir şeyi saymak anlamlarına da gelir.
- (3) Mehmed Şefik Efendi (öL.1715)'nin 1703 tarihinde II. Mustafa'nın tahttan indirilip III. Ahmed'in Padişah oluşuya ilgili Edirne Vakası dair kaleme aldığı çok ağır bir dil ile ve ~~mutluluk~~ tâbir ve ~~ve~~ istilaflara dolu eseri.

herkese ulaşıp yayılmasına âşik bir ~~bır~~ kimseydi. Allah, bu isteğinin genişliği ile uygun şekilde engin rahmetine boğsun, işte o kadar.

Gönderdiğin hattat Talât'ın Kûfi stildeki yazıları fena değil, ü_
(5) ~~çüncüsü~~ dediğin de Talha'nın evvelce yazdığını ~~Kopezisyonunun~~ aynıdır.
Biraz düzeltilmeye muhtaç, yapar gönderirim. ~~İsmiñin~~

Erenköy'nde iken yazıp ~~yap~~ hâtıra olarak verdiğim Çifte Velid yazısı aynen albümümde mevcuttur. Dur, hazır buraya nakl edeyim. Fakat tek Velid yazısını bilmiyorum. Aklında kalan şeklini bana yap, yeniden yazayım.

(Çifte Velid arması buraya girecek)

İste, istedigin isim oldu. Hem de beşinci yılındayız. Galiba o da Mart günlerindeydi. Aklima öyle geliyor.

Bugün de bu kadarlık yeter. Çünkü dün de uzun bir mektup yazıp istedigin kelimeleri anlatmamıştim. (De) takısını Zarf Takısı (Locatif-tive) olarak kullandığın zaman, mesela (Kesemde), (Bizim evde), (Kalem-de), ~~fâlik~~ (mektebde) şeklinde yaz, pekala? Fakat (Dahi) nin hafifletilmiş hali olarak (Hemde) şeklinde yazma, Hem de ~~seklinde~~ yaz. Bu da küçük bir hatırlatma... Çünkü sen buna dikkat etmiyorsun. Gerde kalan, gözlerinden öperim ruhum evlâdim.

diye

Baban

Ebuzziya

(5) Ebuzziya Tevfik Bey'in ikinci oğludur. (öl. 1931).

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.235.8